

Nimis turpe est, quam jam dudum dedisti, tam cito mutare sententiam. » Tunc unus de episcopis adjurans eum, ait : « Quomodo, scelerate, scis quod hodie sis ab hac muliere revocandus et ejiciendus? » Cui dæmon respondit : « Qua hora, inquit, heri muti linguam resolvit, cum Marco (55), et Marciano Frequentinensis sedis episcopo Beneventum perrexit, atque eis sem comitantibus Apuliam petens, in loco quo pugnatum ab eo jam fuerat cum inimicis devenit; nunc autem huc properat quatenus me hinc ejiciat. » Tunc episcopus, nihil indiscussum relinquens, subjunxit : « Quoniam igitur signo eorum poterit deprecandi adventus? » Cui dæmon : « In ea quam ad altare pendere videtis lampade; » et his dictis conticuit. Transactis itaque duarum fere horarum spatii, odor mirus factus est per totam beati Petri ecclesiam, ac, videntibus cunctis, supramemorata lampas altius solito ex se ascendere cepit, et in ea tria luminaria apparuerunt ardere. Quo facto, dæmon ejulans mulierem aliquantisper vexare cepit, et, ut prædixerat, adveniente Leone, suum in se retorquens furorem nusquam comparuit.

VII. *Ecclesia in ejus honorem Beneventi.* — Longe itaque divulgata fama miraculorum beatissimi Leonis, Beneventi cœpta est ædificari ad ejus honorem ecclesia (56) ut quem Beneventani cives vivum a Normannis carcere detentum aspexerant, jam mortuum et spatiis cœlestibus perfuissent venerarentur. Interea accidit ut Nicolaus quidam de castello Molliniana, et Berardus de loco Carrara, quorum alter perditio brachio dextro, retractis poplitibus et nervis, alter vero frigus et febrim usque ad dysenteriam passus; cum uterque se deferre fecissent ad prædictam ecclesiam quæ construebatur Beneventi, illico omnium judicio desperatam recuperarunt sa-

nitatem. Rusticus quidam ex oppido Ordonum, cum annualiter votive festum beati Leonis excoleret, contigit ut præ nimia oppressione laborum quos in agro gerebat, die Dominico, quando festa annuntiantur populo, minime ecclesiam adierat. Erat autem dies festus sancti Leonis in quinta feria sequenti, quod prædicto rustico erat incognitum. Ille itaque valde mane surgens, sumpsit secum unum puerulum quem filium unicum habebat, et securem rostrumque fossorium mox ut applicuit suo agro; dimisit prædictum puerulum filium suum ad sarcinam; ille vero fodere anxie cepit; ex alia parte lupus ore aperto tulit filium ejus puerulum et fugam arripuit. Quod a longe cernens pater, currere post lupum cepit, hæc clamitans : « O sancte Leo, patrone mi, adjuva me nunc in præsentem et redde mihi unicum filium meum. » Quæ vix locutus fuerat, cum ecce lupus dimisit puerum ita illesum ut in vestimentis nec vestigium quidem appareret dentium lupi in ea parte qua eum lupus arripuerat. Reversus itaque rusticus ad oppidum, hæc omnia narravit, sentiensque eam ipsam diem esse anniversariam in memoriâ beati Leonis, novo se astrinxit voto ad eam quotannis solemniter custodiendam; sicque nedum Beneventi, sed per totam Apuliæ oram, celeberrimum evasit Leonis nomen, Deo sic disponento ut his in eisdem locis in quibus, paucis ante annis profligato ejus et Ecclesiæ exercitu, ipse captivus detentus fuerat, postmodum, ingruente miraculorum ejus fama, iidem qui adversus eum steterant in prælio, supplices et venerabundi ejus memoriam excolerent, et magis ac magis erga sanctam Ecclesiam fideles se præstarent ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, cujus nomen per cuncta sæcula sit benedictum. Amen.

(55) Marcus episcopus Lacernensis colitur die 14 Junii, et Marcianus episcopus Frequentinus, vulgo *Frigento*, die 14 Julii. Utraque hæc sedes est sub Beneventana metropoli.

(56) Waldericus tunc Beneventanæ Ecclesiæ præerat, anno 1053, ab ipso Leone, ut testatur Ughellus, consecratus.

DE SANCTO LEONE IX

PONTIFICE ROMANO

COMMENTARIUS.

(Apud Bolland. *Acta SS. Aprilis* tom. II, die 19.)

§ I. *Acta varia scripta, veneratio sacra : reliquie.*

1. Sæculum Christi undecimum illustravit doctrina et sanctitate Leo Papa nonus, ante Pontificatum Romanum Episcopus Tullensis sub Metropoli Trevirensi in Belgica prima, Bruno appellatus, ex nobilissima Dapsburgensi in Alsatia familia prognatus. Res ejus gestas libris duobus distinctas scripsit Wibertus, ejus apud Tullenses Archidiaconus, qui

D in prologo præfatur « se de tanto Præsule non tam audita quam visa, ad adificationem plurimorum transcribere; (utpote quem) benignitas ipsius dignata est familiarius sibi jugiter assistere. » Quæ vult auctor intelligi de rebus ejus ante Pontificatum Romanum in juventute et Episcopatu Tullensi gestis, et libro priore indicatis; quas scripsit cum ipse in Pontificatu Romano adhuc viveret, volens tunc scri-

henda Romanis relinquere quæ dein Papa Romanus A egit. Verum, mutato consilio, postmodum ea libro secundo proposuit. Vitam hanc ex Mss. primus edidit Jacobus Sirmondus typis Parisiensibus anno MDCXV. Nos eam pluribus locis auctam et emendatam damus ex duplici codice Ms., altero ex imperiali monasterio S. Maximini prope Treviros accepto, altero aliunde transmisso, et forsitan ex bibliotheca monasterii S. Huberti in Ardenna, ubi scimus extare. Molanus in suis Notis ad Usuardi Martyrologium indicat, et in Gerardi-monte ad S. Adrianum esse Vitam ejus, per contemporaneum, duobus libris.

2. Alius, et quidem oculatus testis, descripsit accurate quomodo S. Leo se ultimo triduo præparavit ad felicem obitum: adjungitque illustria et plane miranda miracula, quæ intra se ab ejus transitu hebdomadas ultra septuaginta ad ejus sepulcrum Romæ patrata sunt. Damus hæc a nobis Florentiæ anno MDCLXI descripta ex codice Illustrissimi Senatoris Caroli Strozzi, signato num. 690, fol. 201: et in titulo addebatur ea desumpta esse ex Collectione Officiorum Mss. At miracula plura erant in Ms. Hubertino, nobis olim a D. Romualdo Hancart dicti monasterii Priore transmissa, quæ inde edimus, et sub finem ex præfato Ms. nonnulla supplemus. Ferdinandus Ughellus, tomo VIII Italiæ sacræ, in Beneventanis Archiepiscopis, pag. 129, ex codice Beneventano, litteris Longobardicis exarato, dedit eadem de gestis triduo ante obitum, et nonnullis miraculis, sed contractiora, et hinc inde alia phrasi amplificata, quæ benevolus Lector poterit ibidem reperire. Ex dicto tamen tomo Ughelli damus quæ ibidem continentur de ecclesia S. Leonis Beneventi post obitum ejus erecta, et nonnullis ibidem miraculis patratis: quorum plura subnectimus ex dicto codice Stroziano. Aliquod ex his extractum compendium describi curavimus Romæ, a Petro Calo factum, quod omitimus.

5. Inter familiares et fidos amicos habuit et S. Leo Hildebrandam, postea et Summum Pontificem et Gregorium VII dictum, qui præfuit Ecclesiæ ab anno MLXXIII usque ad ann. MLXXXV, quod obiit xxv Maii, ad dictum diem Martyrologio Romano inscriptus. Ab hoc sancto Pontifice accepit nonnulla, quæ edidit lib. 5 Dialogorum Desiderius Abbas Casinensis, postea Victor Papa III. Item S. Bruno Astensis, Episcopus Signiensis, Vitam aliquam conscripsit S. Leonis IX, inter reliqua opera ejus Venetiis anno MDCL excusam: quam, ne moles excreseat, hic omitimus, cum pauca aliqua ex Actis excerpta, aut a S. Gregorio VII accepta indidentur, quorum in Notis mentionem facimus. et Anselmus monachus Remensis (uti indicat Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 153) scripsit itinerarium noni Leonis Papæ a Roma in Gallias, ad hoc maxime ut notificaret quanta auctoritate Remis vel in aliis urbibus Synodum celebravit: quanta justitia et subtilitate examinaverit causas ecclesiasticas: qua discretione peccantes correxerit: quomodo ei virtus Dei cooperata sit.

Sunt ea omnia in tomis Conciliorum edita sub titulo Concilii Remensis anno MXLIX habiti, ex quibus nonnulla inserimus, ceteris omissis, cum istic legi possint; non recensemus alia, et passim nota chronica, aut alios tractatus qui ejus meminerunt. Aliquorum suis locis mentionem facimus.

4. Sacra veneratio cum pio S. Leonis obitu cepit, ob multiplicia quæ mox contigerunt miracula: inter quæ recensetur lampas ad illius tumulum sexto post obitum die divino igne accensa, et sequenti mense cereus de tumba ejus acceptus bis ultro accensus. Et non solum Romæ sed Beneventi mox in veneratione fuit, ubi cepta est ad ejus honorem extrui ecclesia, et annum festum ejus publice promulgari et devote coli. Ejus festivitatem in Ecclesia Signiensi celebratam fuisse testatur S. Bruno Episcopus Signiensis. Memoria inscripta etiam est antiquis Martyrologiis; ex quibus aliquod Usuardi, sed Remis auctum, unde Molanus suum edidit, in quo sub finem antiquo characterè ista addita sunt ad diem xix Aprilis: « Eodem die apud Ecclesiam S. Petri Romæ, depositio Domni Leonis Papæ noni, qui Ecclesiam B. Remigii dedicavit. » Cujus elogii prior pars adscripta est Adonis Martyrologio Ms. Leodiensi cœnobii S. Laurentii. In Ms. Bruzelliensi S. Gudikæ ista habentur: « Eodem die S. Leonis noni Papæ et Confessoris; qui primum Episcopus Tullensis ab Imperatore Henrico ad Papatum promotus, ex hoc conscientiam habens resignavit: et denuo rite electus, post laudabilem vitam in ecclesia S. Petri tumulatur, clarens miraculis. » Ejusdem memoria celebratur in Ms. Romano Ducis Altempsii, et Ms. Florario Sanctorum, item apud Bellinum Parisiis anno 1521 excusum, Maurolycum, Galesinum, Molanum, Saussajum, Canisium, et cum iis in hodierno Martyrologio Romano his verbis: « Romæ S. Leonis Papæ noni, virtutum et miraculorum laude insignis. » Eundem refert in Natalibus Sanctorum Canonorum Constantinus Ghinius: Benedictinis monachis annumerant Wion, Dorganius, Bucelinus, Menardus. Sed hic miratur lib. 1 Observationum et nullam mentionem fieri monachatus hujus S. Leonis in ejus Vita, et excusat potuisse hoc prætermitti, ut alia multa; quæ ad hujus Pontificis vitam spectant, quæ tamen in aliis historicis reperire est: Sed non indicat quibus. » Arnoldus Wion allegat Trithemium in Chronico Hirsaugie, et Fratrem Franciscum Yvanez monachum Benedictinum Hispanum in Epitome virorum illustrium Ordinis S. Benedicti: Verum horum auctoritas vacillat: quia Acta ante Episcopatum, accurate a Wilberto indicata, aliud suadent. Interim optamus illum Ordini Benedictino, ut saltem colant tanquam singularem benefactorem, uti merito eum colunt monachi Remenses S. Remigii et quidem officio duodecim Lectionum. Tullenses per totam dioccesim celebrant festum officio solemnè sub ritu duplici: quorum Breviarium habemus anno MDXXXV excusum. Romani in Basilica Vaticana S. Petri etiam

officio duplici ejus festum hoc die peragunt, præscriptis in Missa Gloria et Credo, eo quod etiamnum possideant sacrum ejus corpus.

5. « Sepultus » olim fuit, « sicut ipse disposuerat, juxta beati Pontificis Gregorii altare ante fores ecclesie, » uti in fine Vitæ tradit Wibertus. At Romanus Canonicus ejusdem basilicæ, qui sæculo præcedenti vixit, in descriptione Vaticanæ basilicæ ista asserit : « Leo Papa nonus requiescit infra ecclesiam B. Petri, in pilo marmoreo prope portam Ravennaticam : de quo sunt apud nos multa et magna miracula. Hic condidit privilegium Canonicorum B. Petri de confirmatione suarum Ecclesiarum. » Lucius Saccus in descriptione historica Suessæ civitatis (quæ inter Capuam et Cajetam in Campania est sita) refert cap. 7 « Corpus S. Leonis Papæ noni fuisse sub Paulo V anno MDCVIII repertum absque altero brachio, quod Suessæ asservatur, et tunc fuisse in Congregatione Cardinalium ostensam epistolam, qua constabat per antiquam et indubitam traditionem dictum brachium Sinuessæ asservari. » Aliquas etiam hujus Leonis reliquias esse Bononiæ in ecclesia S. Stephani, tradit Masinus in Bononia perlustrata. Corpora sacra quatuor Leonum Pontificum Romanorum fuisse ostensa Kalendis Augusti anno MDLXXX, et iterum xxv Maii anno MDCVIII dictum est xi Aprilis, ad Vitam S. Leonii Magni pag. 21.

§ II. *Ratio temporis. Acta primo anno in Pontificatu Romano. Controversiæ nonnullæ decisæ.*

6. Natus est S. Leo xxi Junii anno III; quinquennis ut instrueretur traditus Bertholdo Episcopo Tullensi, ac dein hujus successori Herimanno. Inde, translatus ad aulam Conradi imperatoris, et Diaconus factus, anno MXXV in Longobardiam militem Tullensem duxit. Anno sequente MXXVI absens in Episcopum Tullensem electus, ex Italia redux Tullum venit die ascensionis Christi, consecratus die ix Septembris. Et hæc ex ipsis Actis certa sunt atque indubitata. Eo autem Tullensem Episcopatum sancte dirigente fuerunt Pontifices Romani, Joannes XIX, dein Benedictus IX : quo ex Sede Apostolica pulso, et schismate Silvestri III compositio, factus est Papa Gregorius VI anno MXLIV. Verum his tribus depositis electus est Clemens II antea Episcopus Bambergensis anno MXLVI : quo anno sequente MXLVII mortuo, iterum sedit Benedictus IX : contra quem electus est Damasus II ante Episcopus Brixinensis, consecratus anno MXLVIII, die xvii Julii : sed cum sedisset dies xxiii, extinctus est, ut creditur, veneno. Post hunc eodem adhuc anno designatus in Conventu Wormatiensi, hic noster Episcopus Tullensis, tunc Bruno dictus, qui cum Tulli Natalitia Christi celebrasset, xxvii Decembris iter aggressus est per Germaniam, quando Augustæ Vindelicorum « audivit angelica voce resonare harmonicam modulationem. » Inde iter accelerans, ob inundationem aquarum fuit coactus *per septem dies* cum suo comitatu subsistere : et tamen hiemali illo tempore Romam appulit, forsitan sub finem Januarii aut ini-

tiuum Februarii anni MXLIX, si (ut dicitur ab Anselmo in Itinerario) « dignitatis Pontificiæ insultu insignitus fuerit in Hypapante Domini, » sive festo Purificationis Deiparæ, dein solenni ritu « inthronizatus xii Februarii Dominica prima Quadragesimæ, » uti in ejus Actis tradit Wibertus.

7. Hic aliqua controversia oboritur cum Ottone Frisingensi et aliis eum secutis, quasi « S. Leo ad Sedem B. Petri destinatus, assumpta purpura Pontificali per Gallias iter egisset, et Cluniaci ab Hildebrando redargutus purpura deposita peregrini habitum assumpsisset, et ducens secum Hildebrandum, Romam venisset. » Fuit Otto Frisingensis integro sæculo junior, mortuus anno MCLVIII. Magis ergo credendum Wiberto testi oculato, qui asserit, « Tulli, sumpto peregrino habitu, Romanum iter arripuisse, et apud urbem Augustam Angelica modulatione recreatum : » neque tempus fuit intermedium, quod itineri Cluniacensi attribueretur. S. Bruno Episcopus Signiensis Hildebrandum Wormatiæ adfuisse scribit, in ipsa designatione S. Leonis ad Summum Pontificatum : « Illis diebus, *inquit*, erat ibi monachus quidam Romanus, Hildebrandus nomine, nobilis indolis adolescens, clari ingenii, sancteque religionis. Hunc igitur beatus Episcopus vocavit ad se, et rogavit eum ut simul Romam rediret... Et tunc Episcopus Romam veniens, prædictum monachum secum adduxit, multum in hoc ipso B. Petro serviens, quod illum hominem secum reducebat, cujus consilio et sapientia Romana Ecclesia aliquando regenda et gubernanda erat. Hic est enim Gregorius Septimus Papa, » etc. Hujus Sancti Pontificis Vitam scripsit Paulus Bernriedensis auctor coævus, in eaque tradit illum « aliquantum temporis moram fecisse in aula Henrici Imperatoris : *addit deinde* Leonem Papam novum, hujus laudabilis viri prudentiam et sanctitatem ex corde veneratum, et amplexatum ejus per omnia consilia : et hanc eorum concordiam plurimum in agro Dominico spinis erutis fructificasse : interea illum, subdiaconum ab eodem Papa ordinatum, monasterio S. Pauli, miserabiliter desolato, prælatum fuisse. » Postmodum « spiritualis agricola, Sanctus videlicet Leo Papa, considerans et admirans multum fructum palmitis hujus, eo quod ipse maneret in Christo et Christus in ipso, dilatavit in eo mansionem Christi, per impositionem Ordinis Levitici ; et, ut fructum plus afferret Romanæ Ecclesie, Archidiaconum instituit. » Hæc ibi. Ex quibus omnibus colligimus S. Leonem non fuisse in dicto itinere Cluniaci, neque inde, sed ex aula Imperatoris adduxisse Hildebrandum ; neque hujus admonitione, deposita Cluniaci purpura, assumpsisse peregrini habitum, quem ab initio itineris acceperat. Fuit Hildebrandus primum tergiversatus invitanti, objiciens « quia non secundum Canonicam institutionem, sed per sæcularem et regiam potestatem, Romanam Ecclesiam arriperet : Leo vero, ut erat natura simplex atque mitissimus,

patienter ei satisfacit reddita de omnibus, sicut ille avoluerat, ratione. » Hæc Bruno.

8. Altera controversia desumitur ex Chronico Casinensi Leonis Marsicani Episcopi Ostiensis, anno MCXV vita functi, qui scribit lib. 2, cap. 81 « S. Leonem Pontificem, eodem quo ordinatus est anno, orationis gratia montem Garganum petiisse. » Verum id contigisse anno sequenti infra patebit. Videtur auctor hic annos a Paschate incepisse, et sic primum etiam annum S. Leonis incepisse, et hoc posito, consequenter singula accurate suis annis attribuisse cum, infra ostendemus. Verum, ut Anselmus in ejus Itinerario docet, explevit « Romæ Quadragesimalis temporis jejunia, succedentiaque Dominicæ resurrectionis celebravit solemnia. » Præterea Hermannus Contractus, qui eodem anno quo S. Leo mortuus est, monachus Angiensis, scilicet MLIV, ista scribit : « In Quadragesima ordinatus, Leonis noni nomen accepit. Qui in proximo Pascha Udalricum, Angiensis cœnobii Provisorem, Romam venientem, Abbatis benedictione consecravit: et ejusdem monasterii privilegia, antiquitus a Sede Apostolica tradita, sua auctoritate confirmavit et innovavit, Indictione II, VII Kalendas Aprilis, » id est pridie Dominicæ Palmarum; ergo hanc Palmarum festivitatem non celebravit dicto anno in monte Casino, quod ex Leone Marsicano assumebatur: sed, ut infra dicitur, anno sequenti.

9. « Idem Papa, » inquit Hermannus Contractus, « in hebdomada post Albas, » id est post Dominicam in Albis, « Synodum cum Episcopis Italiæ Romæ celebravit. » Scilicet, ut Wibertus infra explicat, adversus Simoniacos, et Episcopos tales deposuit; item decimarum usum præscripsit, et incestas nuptias discidit. Varia etiam de hac Synodo tradit B. Petrus Damianus in epistola ad Henricum Ravennatem Episcopum, quæ apud Baronium et in tomis Conciliorum allegatur. Deinde, teste eodem Hermannus, « idem Papa in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papie congregavit, indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Transalpinas partes devenit: » ac primo, ut scribit Anselmus in Itinerario, « adiit Imperatorem, in regione commorantem Saxonica: » qui ambo « Coloniam Agrippinam advenerunt in Apostolorum Petri et Pauli natalitio: » ibidemque S. Leo Herimanno Archiepiscopo varia privilegia concessit; et Herimaro Abbati Remensi cœnobii S. Remigii, istic obviam facto, addidit, « se in solemnitate S. Michaelis Archangeli Remos « venturum, et in ecclesia B. Mariæ Missarum sacra celebraturum. Festum vero gloriosi Patris Remigii, pretiosus corporis ejus elevationi; et subsequentem diem basilicæ consecrationi, ceteros deinde tres Synodi deputat celebrationi. Ceterum Papa Colonia digressus, Tullum in Exaltatione sancte Crucis venit: inde circumjacentium regionum Episcopis et abbatibus litteris suæ auctoritatis mandari præcepit ut in præfixa die sibi occurrerent, ad Synodum celebrandam in basilica præfati Francorum Apostoli...

« 10. Denique dominus Papa, a Leucorum urbe digressus, iter ad Remensem ducens urbem arripuit; in vigilia S. Michaelis ad Curmolensem villam venit: die vero sequenti ad Sanctum pervenit Remigium, Archiepiscopis tribus comitantibus, Trevirensi videlicet, Lugdunensi, Vesontionensi, aliisque viris honorabilibus: inter quos erat Joannes Episcopus Portuensis, et Petrus Ecclesiæ Romanæ Diaconus et ipsius Urbis Præfectus. In atrio Basilicæ disponitur decentissima processio, Episcopis tribus, Silvanectensi videlicet, Andegavensi, Nivernensi, longe digestos ordines antecedentibus, textumque Evangelii cum aqua benedicta et aromatum odore ferentibus. Sic Papam advenientem suscipiunt cum digna modulatione: qui, expleta oratione, adstantes lætificavit benedictione Apostolica, et exinde deditur ad civitatis mœnia. Ibi Remensis Clerus, cum Archiepiscopo suo aliisque Episcopis obviam procedens, usque ad ecclesiam S. Mariæ comitatur. Ibi Sacerdotalibus redimitus insignibus processit ad Missarum celebranda solemnia. Die subsequenti ad S. Remigium remeavit, imminentem tanti Patris solennitatem in crastino celebraturus. Quo die circa horam tertiam, redimitus infulis Sacerdotalibus, ad gloriosi Patris Remigii sepulcrum procedit cum thymiamateriis et crucibus, sociatis sibi Archiepiscopis quatuor, Remensis videlicet, Trevirensi, Lugdunensi, Vesontionensi cum quibusdam aliis, sed et ipsius loci Abbate, Dominoque Hugone venerabili Patre cœnobii Cluniacensis, et illius Ordinis plurimis. Cum quibus litania facta... feretrum Sancti a suo loco paululum removit: et, ubi competenter dispositum fuit, cum præfatis Archiepiscopis et Abbatibus, suppositis humeris illud devote lacrymans extulit... Collocato eo in ecclesia sanctæ Dei Genitricis super sanctæ Crucis altare, Archiepiscopus Vesontionensis Missarum solennia de ipsius gloriosi Patris celebravit festivitate.

« 11. Diei interea elapso curriculo, nox subsequitur: mane autem Dominus Papa convocatis Episcopis, intra dedicandi monasterii abditia, singulis singula ad consecrandum delegavit altaria et missarum solennia idem Pontifex ex dedicationis celebravit festivitate. Lecto Evangelio, pulpitem conscendens exhortationis sermonem fecit ad circumstantem populum, multa ex ipsius templi sanctificatione concionatus utilia: diem illam celebrem esse præcepit per Remensis Episcopi confinia... Constituit etiam ut ad altare, quo I in honore Apostolorum Petri et Pauli et Clementis et Christophori Martyrum gloriosique Confessoris Remigii consecraverat, et non indiscrete a quibusque sicut hactenus sacrosancta mysteria agerentur: sed secundum morem Romanæ ecclesiæ septem tantummodo Sacerdotes digniores ad hoc officium deputarentur. Deinde explicitis divinis Officiis, Apostolica benedictione sanctificans populum dimisit. Die vero altera, quæ est quinto Nonas Octobris, congregati sunt in memorata basilica Episcopi viginti, cum quinquaginta fere Abbatibus et aliis Ecclesiasticis

ordinis quamplurimis... Quibus residentibus surrexit A Petrus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, exponens de quibus in Synodo sermo esset habendus : de multis videlicet illicitis, id est, de Simoniaca hæresi; de ministeriis ecclesiasticis et altaribus quæ a laicis tenebantur; de pravis consuetudinibus quæ ab eis in atris ecclesiarum accipiebantur; de incestis conjugis, et eis qui legitimas relinquentes uxores adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de monachis et Clericis a sancto proposito et habitu recedentibus : item de Clericis mundiali militiæ studentibus; de rapinis pauperumque injustis captionibus; de Sodomitico vitio et quibusdam hæresibus quæ in eisdem pullulaverant partibus.) Hæc tenus ex Itinerario ab Anselmo scripto seu Concilio Remensi excerpta; reliqua ibidem legi possunt, et B quæ ad elevationem corporis S. Remigii et dedicationem Ecclesiæ spectant, erunt ad Kalendas octobris elucidanda. De Simoniacis tunc depositis agit infra Wibertus.

12. Remis eum profectum Metas, consecrasset basilicam S. Arnulphi, et responsoria compositis de S. Gorgonio Martyre, ac dein Moguntia Concilium celebrasse tradit Wibertus in Actis. Adamus Bremensis l. 5 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 51 appellat « Synodum generalem, habitam præsertim Domno Apostolico, et Imperatore Henrico, cum Episcopis Bardone Moguntinensi, Eberhardo Trevirensi, Hermanno Coloniensi, Adalberto Hamburgensi, Engelhardo Magdeburgensi cæterisque Provinciarum Sacerdotibus. In eo Concilio quidam Spirænsis C Episcopus, nomine Sibico, cui crimen adulterii imponebatur, examinatione Sacrificii purgatus est. Præterea multa ibi sancita sunt ad utilitatem Ecclesiæ : præ quibus Simoniaca hæresis, et nefanda Sacerdotum conjugia holographa Synodi manu perpetuo damnata sunt. » Hermannus Contractus asserit « fuisse Synodum quadraginta Episcoporum. » Inde S. « Leonem adiisse Alamanniam, et Augiæ festum S. Clementis et Dominicam ante Adventum vi Kalendas Decembris egisse. » Addit Wibertus ibidem « Ecclesiam in honore vivificæ Crucis dedicasse, et inter Missarum solennia dæmoniæ liberasse. » Inde, teste Hermannus, « per Augustam Bajoariamque transiens, natalem Domini Veronæ coluit. »

§ III. Res gestæ anno ML et MLI.

13. Anno Christi ML Romam regressus, scyphum fractum redintegravit; Apuliam petit, et Beneventi clinicam sanat; et in Concilio Sipontino prope montem Garganum duos Archiepiscopos deponit : quæ in Actis exponit Wibertus. Huc supra diximus referenda, quæ Leo Ostiensis lib. 2 Chronici Casinensis cap. 81 scribit, et sunt ista : « Sanctus Pontifex Leo, eodem quo ordinatus est anno, orationis gratia montem « Garganum in diocesi Sipontina » petit. Inde rediens, in ipsa festivitate Palmarum, ad hoc monasterium valde devotus accessit; et reverentissime susceptus a Fratribus, ipso die Missam solemniter celebravit : atque in refectorio cum Fra-

tribus comedens, post prandium in Capitulum venit : ubi maximas Fratibus pro tam honorifica susceptione sua gratias agens, ac pro viribus semper monasterium ipsum exaltaturum spondens, descendit. Postridie vero ecclesiam S. Mauricii apud insulam quæ Limara dicitur, ab ipso Abbate constructam, et S. Salvatoris in territorio Atinensi solenniter dicens, Romam reversus est. Ad quem profectus Abbas, privilegium ab eo, juxta suorum prædecessorum morem, honorabiliter sumpsit : in quo idem sanctus Pontifex sandarum usum et dalmaticæ ac chirothecarum in præcipuis festivitatibus, tam illi quam omnibus in hoc cœnobio regulariter promovendis, ob honorificentiam sancti hujus loci Apostolica Auctoritate concessit. Quo etiam tempore idem Apostolicus monasterium sancta Jerusalem, quod Sessorianum appellatur, intra Romanam urbem situm, jam dicto Abbati cum suis omnibus juribus tradidit : et illi exinde privilegium faciens, solam sibi Abbatis consecrationem (quem tamen Casinensis abbas eligeret) reservavit. » Fuit hic Abbas Casinensis Richerius, natione Bavarus, quem tradunt ante apud Leodienses Abbatem, Conrado Imperatori carum, in hujus comitatu venisse Casinum, et, coram ipso electum in Abbatem an. mxxxviii, obiisse an. MLV, iii Idus decembris.

14. Romam ergo reversus « Dominus Papa Leo, » inquit Hermannus Contractus, « post Pascha Synodum item Romæ collegit, ubi, » teste Wiberto, « Gerardum, suæ Sedis, Leucorum videlicet » seu Tullensem, « olim Præsulem, in numero Sanctorum computandum statuit. » Secundo, ut B: Franciscus, qui dicto Concilio interfuit, scribit, in Commentario contra Berengarium de Corpore et Sanguine Domini cap. 5, cum « Leo Synodo præsideret, ac resideret secum non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique Ordinis a diversis regionibus religiosarum personarum... promulgata est in Berengarium damnationis sententia, privans eum communione sanctæ Ecclesiæ, quam privare sancta Domini corporis communione satagebat. » Dein cum « B. Lanfrancus fidem suam exposuisset, omnibus placuit, nulli displicuit. » Tertio, ut observat « ex scripto Chronico Andree Danduli » Baronius ad hunc annum n. 3, « Leo Papa decrevit Pallium Dominico Patriarchæ Veneto (imo D Gradensi) eidemque privilegium concessit, ut Crucem ante se deferret, Patriarchalemque Sedem approbavit, et Episcopis Venetiæ provinciæ et Istriæ scripsit, ut huic tanquam Prælati suo obedirent, eumque revererentur. » Verum Ughellus tomo V Italiæ sacre hæc omnia scribit peracta in Concilio Vercellensi, hoc adhuc anno habito, cui ait dictum Dominicum Patriarcham interfuisse.

15. In Ms. Stroziano supra indicato dicitur : « S. Leo Papa, pius ac mitis, causa orationis Venetias ad S. Marcum Apostolum et Evangelistam pervenisse, » Nam, teste Hermannus Contracto, post Concilium Romæ habitum, « ultra Romam progrediens, nonnullos locorum Principes et civitates tam sibi

quam Imperatori jure jurando subiecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit... Ipso autem autumnno Dominus Papa Synodum Vercellis collegit, et Hunfridum Archiepiscopum, pro quadam inter Ravennatem et Romanam Ecclesiam contentione, ab officio suspendit. » Ipse Leo, in epistola ad Principes Britanniae, id « Concilium Kalendis Septembris futurum » scribit; « et mense Septembri eodem presidente Pontifice celebratam esse Vercellis Synodum » indicat, cui interfuit ante memoratus Lanfrancus; idemque confirmat Guitmundus, Archiepiscopus Aversanus l. 1. de Veritate Eucharistiae. « Mox, inquit, incipientibus, his » Berengario eique adhaerentibus, « audiri, Catholici viri graviter commoti atque intolerabiliter ferentes, presidente per semetipsum beatissimae memoriae Domino Papa Leone Vercellis Concilium ponunt. Ibi (verba sunt Lanfranci) in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illic convenerant, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus: sententia Berengarii exposita ac damnata: fides sanctae Ecclesiae audita et concordi omnium sensu confirmata. Ab hac sententia nunquam discessit S. Leo in omnibus suis Conciliis, seu quibus ipse praesentiam suam exhibuit, seu quae per Legatos suos in diversis provinciis congregari instituit. »

16. His factis, inquit Hermannus Contractus, « Gallias et Episcopatum suum, Leucorum civitatem invisit: » et, quod indicat Wibertus, « Gerardi Episcopi Tullensis sanctos artus cum summa reverentia transtulit. » Hujus sancti Episcopi Vitam illustrabimus ad diem XXIII Aprilis. Tunc secum S. Leo ex monasterio S. Mansueti apud Tullenses « duxit Humbertum, virum, » inquit Lanfrancus cap. 2, « religiosum, fide Christiana et sanctissimis operibus perseverantissime decoratum, scientia divinarum ac saecularium litterarum apprime eruditum, et ad praedicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit, postea vero sancta Romana Ecclesia Praesulem sibi Cardinalem constituit. » Est in diocesi Tullensi Romaricus mons in Vogeso, haud procul Mosellae ripa, ubi S. Romaricus canobium Sanctimonialium construxit sub regula S. Columbani: ibi inquit idem Lanfrancus epist. 13, « S. Leo, Romanae Sedis Summus Pontifex, Romaricensem se presente ecclesiam dedicavit, cunctaque quae ante Missam fieri ordo depoposcerat, sine casula consummavit. » Joannes Ruerns prima parte Antiquitatum Vogesensium lib. IV cap. 12 asserit, « Lednem Papam nonum, cum Tullensis Ecclesiae Primicerium creasset Odonem, cum omni honore, solemnitate et reverentia Sanctorum Confessorum Catalogo adscripsisse Romaricum, Amatun, et Adelphum. » Erant olim sub Ludovico Pio corpora eorum elevata et translata ad altare, ac postea in loco a S. Romarico apparente indicato deposita: quae latius erunt discutienda ad dies eorum natales, quibus coluntur, S. Adelphus XI Septembris, S. Amatus XIII ejusdem mensis, et S. Romaricus VIII

Decembris. Eodem etiam tempore « S. Arnulphi ecclesiam Metis dedicavit, » uti habet Chronicon Senoniense lib. II capite 18.

17. Quoniam vero S. Leo permansit in transalpinis et Germanicis ditionibus usque ad mensem Februarium anni sequentis, videntur multa ex iis peracta, quae Joannes Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad hunc ann. ML attingit his verbis: « Iste sacratissimus Papa Leo nonus multa in Germania bona fecit, ecclesias et capellas et altaria in diversis locis absque numero propria in persona consecravit; et quod Pontificum plures hodie facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officii, Summus Pontifex non obligatus facere non desepxit. » Haec Trithemius, qui ad dictum annum ML late describit accessum S. Leonis ad Adelbertum Comitem de Calune, monasterii Hirsaugiensi Advocatum quando corpus S. Aurelii Episcopi Armeni, quod Roma olim, cum monasterium extrueretur, eo delatum, et in persecutione Nordmannica sub terra fuerat absconditum, mandato dicti Papae quaesitum, et in camera subterranea inventum est. Praeterea quia Abbatia Hirsaugiensi ab anno MII vacarat, S. Leo mandavit Comiti restitui monachos, et omnia monasterio sublata reddi. Quae poterunt latius ad Vitam S. Aurelii discuti, seu xxv Maii quo die vita functus est, seu xxv Augusti quo corpus istuc depositum olim fuerat, aut alio ejus cultui assignato: post quem S. Leo IX, ob tam illustria beneficia praestita, dicti monasterii alter Patronus colitur.

18. Habitum dein conventus aliquis est Augustae Vindelicorum, ad quem evocatus supra memoratus Hunfridus Archiepiscopus, praesentia Imperatoris et aliorum Pontificum, a Leone Papa qui eum ab officio suspenderat, absolutus est: quod factum fuisse quarto Nonas Februarii, ipso Purificationis festo indicat Hermannus Contractus: addens « caritative se invicem discessisse, et Papam Romam reversum esse: » ubi inter sacra Missarum solennia die Paschatis daemonicam liberavit. « Post Pascha Synodum Romae collegit: ubi inter alia Gregorium Episcopum Vercellensem, propter adulterium cum vidua quadam aviculi sui sponsa admissum, et perjuriam perpetua, absentem et nescientem excommunicavit: quem tamen non multo post Romam venientem, et satisfactionem promittentem, officio priori restituit. » Ita Hermannus. Creduntur tunc statuta esse quae Petrus Damiani in epistola ad Cunbertum Episcopum Taurinensem, inserta opusculo 18, dissertatione 2 cap. 7, ita allegat: « in plenaria plane Synodo sanctae memoriae Leo Papa constituit ut quaecumque damnabiles feminae intra Romanae moenia reperirentur Presbyteris prostituta, ex tunc et deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillae. Romae etiam « positus Primicerium Odonem elegit » sibi « successorem Sanctae Sedis Leucorum, » uti scribit Wibertus in Actis.

19. Ad hunc annum spectant, quae Leo Ostiensis

lib. II Chronici Casinensis cap. 84 refert his verbis : **A** « Sequenti anno prædictus Pontifex rursus ad monasterium venit, et in crastinum et die altero Apostolorum Petri et Pauli Missas solemniter celebravit. Et cum die illo Sabbatum esset, ingressus ad mandatum Fratrum, pedes duodecim monachis lavit : et ipse vicissim ab illis lotus, in refectorium quoque cum eis una bibiturus ingressus est. » En festum SS. Petri et Pauli die sabbatino, quod contigit hoc an. MLI, littera Dominicali F, quæ supra a nobis dicta confirmant. « Inde perrexit Beneventum, urbemque ab excommunicatione prædecessoris sui benignus absolvit. » Ino ipso anno præcedente « Beneventanos adhuc rebellantes excommunicasse » narratur ab Hermanno Contracto. Videtur eodem in itinere profectus « ad monasterium Sublacense, inventoque monasterio sine Rectore, contristatus est. et habito Concilio ordinavit in eodem cœnobio Humbertum, ductum ex Francia. Sublacianos ad se vocavit, quorum requirens monumenta chartarum, notavit falsissima, et ex magna parte ante se igni cremari fecit. Pontificali itaque præcepto confirmavit monasterium Sublacum et totam Abbatiam. » Quæ ex antiquo Chronico monasterii ejusdem refert Baronius a I hunc annum n. 6. Idem Papa litteris Apostolicis, signatis XI Kalendas Augusti, anno Pontificatus tertio, Indictione IV, et missis Joanni Archiepiscopo Sæternitano, confirmavit jura Metropolitana ejusdem ecclesie.

20. Hoc eodem anno S. Eduardus Rex Angliæ, facta pace cum Comite Godwino, ex voto Romam profecturus, ob resistentes sibi Proceres regni consulit S. Leonem Pontificem; qui in voto dispensavit, et alia injunxit pia opera his verbis : « Præcipimus tibi sub nomine sanctæ obedientiæ et poenitentiae, ut expensas, quas ad iter illud præparaveras, pauperibus eroges, et monasterium monachorum in honore S. Petri Apostolorum Principis aut novum constituas, aut vetustum emendes et augeas, et sufficientiam victualium Fratribus de tuis redditibus constituas : quatenus dum illi assidue inibi Deum laudaverint, et Sanctis augeatur gloria, et tibi indulgentia. » Reliqua possunt legi a nobis edita ad Vitam S. Eduardi 5 Januarii, cap. 2 et 3.

§ IV. *Res geste anno MLII et MLIII. Felix obitus* **D**
anno MLIV.

21. Anno Christi MLII, Pontificatus sui quarto, varia iterum itinera suscepit S. Leo, ac primum videtur indicare Leo Ostiensis citato cap. 84. « Altero itidem anno Capuam veniens, rursus Beneventum perrexit, inde Salernum : inde ut Normannos expelleret, Imperatorem adiit militum petiturus auxilia. » Aliam itineris ejus postea versus Germaniam suscepti rationem suggerit Wibertus in Actis, scilicet ut Henricum Imperatorem et Andream Regem Hungariæ dissidentes reconciliaret. Sigebertus in Chronico ad hunc annum ista habet : « Rex Hungarorum ab Imperatore dissentit : pro quo reconciliando Leo Papa ad Imperatorem venit, sed, amicis

discordiæ interturbantibus, id frustra fuit. » Plura interim in hoc itinere præstita fuerunt a S. Leone. Nam « Ratisponæ Nonis Octobris, anno Pontificatus sui quarto, » edidit diploma de Corpore S. Dionysii Areopagitæ ibidem existentis, Regi Francorum et aliis ejusdem regni Prælati et subditis inscriptum. Est hæc ardua controversia a pluribus agitata, maxime ab iis qui volunt hunc eundem Dionysium Areopagitam esse, qui Parisiensium factus Apostolus ibidem cum SS. Eleuthero et Rustico est martyrio coronatus. Alii hunc Dionysium Areopagitam asserunt Athenis in Octobr. martyrio coronatum; et Dionysium Parisiensium episcopum, ducentis fere annis serius, Parisiis IX Octobr. occisum cum SS. Eleuthero et Rustico; ejusque corpus esse ibidem **B** in cœnobio S. Dionysii : quo etiam misit Innocentius Papa III anno MCCV corpus S. Dionysii Episcopi Corinthiorum, uti diximus ad hujus Vitam XIII Aprilis. Reliqua ex epistola S. Leonis haberi possunt, eruntque ulterius examinanda in et XI Octobris.

22. Solum ex Wigulejo Hundio lib. I Metropolitana Salisburgensis, in Gebhardo III Episcopo Ratisponensi, ista referimus : « Sub eo Leo nonus Pontifex Maximus, ab Andrea Rege Hungariæ pro pace cum Imperatore Henrico III construenda accitus, Ratisponam venit, et S. Wolfgangum in numerum Divorum retulit, similiter et S. Erhardum, nec non ossa **B** Dionysii (de quibus diu dubitatum fuit, num haberentur in æde S. Emmerani) vidit, attractavit, et Apostolico diplomate confirmavit, quod illie servatur, præsentate Imperatore Henrico, Gebhardo Episcopo Ratisbonensi aliisque multis Episcopis et Cardinalibus, quin etiam Parisiorum Legatis præsentibus comprobavit et confirmavit. Ecclesiam item S. Emmerani nuper incendio vastatam cum crypta occidentali consecravit : tabulatum in ejusdem ecclesie summitate suis sumptibus fieri jussit; sed et Sacellum Simonis et Judæ Thadæi, supra fornecem Capitulo contiguum, in eadem urbe consecravit. » Conradus de Monte-Puellarum, in Vita S. Erhardi a nobis edita cap. 2 confirmat « Leonem IX transtulisse corpus B. Erhardi, temporibus Imperatoris Henrici III sub anno Domini MLII. » Coluntur S. Emmeranus XXI Septemb., et S. Wolfgangus XXI Octobr., ambæ Episcopi Ratisponenses. Sed pergit Hundius. « Cum vero Leo Pontifex Ratispona Norbergam proficisceretur, Comes de Swartzenburg illi obviantes rogant, ut sacellum quoddam in honorem sanctæ Crucis, quod hodie Prugdorffium appellatur, dedecet. Sanctus Pater Sacellum a longe visum consecrat. Cum autem morosi interpellatores hac longinqua consecratione sibi illud existimarent, et ut præsens sacellum consecraret flagitarent : Ite, inquit Beatissimus Pater, et nisi omnia consecratæ Ecclesie indicia inveneritis, veniam, et præsens vestram ædiculari consecrabo. Sed cum illi omnia integra comperissent, laudantes Deum acquieverunt. Exstant ejus eventus monumenta adhuc hodierno die. » Hactenus Wigulejus Hundius, quæ omnia Andreas Bru-

ner parte II Annalium Bajorum elegantiori suo stylo A exornavit.

3. « Tunc inter ipsum Apostolicum et Imperatorem factam esse commutationem de Benevento et Bambergense Episcopo asserit loco citato Leo Ostiensis, et latius prosequitur Hermannus Contractus his verbis : « Imperator cum Domino Papa multisque Episcopis et Principibus Natalem Domini Wormatiæ egit; ubi cum Papa, sicut dudum cœperat, Fuldensem Abbatiam, aliaque nonnulla loca et cœnobia, quæ S. Petro antiquitus donata feruntur, ab Imperatore reposcens, exegisset : demum Imperator pleraque, in ultra Romanis partibus ad suum jus pertinentia, pro Cisalpinis illi per concambium tradidit. » Addit, quæ supra ex Leone Ostiensi retulimus et sunt ista : « Cumque idem Papa de Normannorum violentiis et injuriis, qui res S. Petri se invito vi tenebant, multa conquestus esset, ad hos etiam inde propulsandos, Imperator ei auxilia delegavit... Ad horum igitur nefaria et inextricabilia scelera illis ex partibus eliminanda, indigenasque ab eis liberandos Dominus Papa intendens, summa cum charitate ab Imperatore Romam reversurus digreditur. » Annus tunc **MLIII** cœperat. Secuti sunt autem eum plurimi Theutonicorum, partim jussu dominorum, partim spe quæstus adducti : multi etiam scelerati et protervi, diversasque ob noxas patria pulsus. Quos ille omnes tum consuetæ misericordiæ nimia compassione, tum etiam quia opera eorum ad imminens videbatur bellum indigere, clementer et gratanter suscipiebat. Transiens ergo per Alemanniam, Purificationem S. Mariæ Augustæ egit, Mantuæque Quinquagesima acta, et nonnullis suorum orto inibi tumultu occisis, infra dies Quadragesimæ Romam pervenit. » Hæc ibi : incidebat dicto an. **MLIII** Dominica Quinquagesima in diem **XXI** Februar., quando eum Mantuæ Concilium habendum statuisset, sed factione quorundam perturbatum scribit Wibertus in Actis. Hippolytus Donnesmundi lib. II Historiæ Mantuanæ pag. 203 hunc accessum Leonis Papæ describit, quasi sacrum Christi cruorem, qui ibidem asservatur, coram adoraturus advenerit, frustra que conatus impetrare Romam auferendum, populi pro eo retinendo in seditionem versi collaudarit zelum ; et novam S. Andree ecclesiam, licet non plene absolutam dedicavit, ac modica pretiosi thesauri particula excepta (quam Romam ad S. Joannis Lateranensis ecclesiam detulit) reliquum cum S. Longini Martyris corpore in præparatum ad id locum deposuerit. De S. Longini corpore, cum sacro Christi cruore Mantuæ reperto, egimus **XV** Martii ad Acta utriusque Longini § 3.

24. Romæ post Pascha iterum Synodum habitam esse affirmat Hermanus Contractus : sed qua de re non indicat. Certe non, uti in Conciliorum tomis excuditur, de Canonizatione S. Gerardi Episcopi Tullensis, quod actum est anno **ML** : non etiam de Primatu Patriarchæ Gradensis, quod eodem anno **ML** aut Romæ aut Vercellis factum fuisse supra ex Barouio et Ughello ostendimus, potius arbitraremur

ob Hæresim Fermentacorum collatum, quam tunc exortam fuisse scribit Wibertus, asseritque libellum luculentissimum adversus eam hæresim a S. Leone scriptum : quæ est in tomis Conciliorum episcopa prima, in **XXI** capita distincta. Direxit etiam Constantinopolim Apocrisarios sanctæ Romanæ Sedis, Humbertum tunc Silvæ-Candidæ Episcopum, Fredericum post S. R. E. Cardinalem, tunc Cancellarium, et Petrum Amalphitanorum Episcopum. Dein Roma Casinum venit, ibique restitutus fecit monasterium S. Stephani, supra Terracinam positum, ut pluribus tradit Leo Ostensis cap. 87.

25. « Movit » postea « contra Normannos exercitum Leo Papa (verba sunt Hermann Contracti). Cumque illi pacem petentes subjectionem servitiumque illi promitterent, et quæ prius injuste sibi usurpatis invaserant, ejus beneficio gratiaque retinere se velle dicerent ; idque Papa abnegans, ut et injuria captas res S. Petri reposceret, eosque perperam pervaso redere loco juberet ; illi, quia numero longe præstant, quasi rem injustam sibi propositam refutantes, se potius bello obvium ituros, armisque acquisitam patriam armis defensuros, vel morte occubituros, denuntiant. Sicque **XIV** Kalendas Julii valida pugna confligentes, prima acie a Theutonicis pene victi sunt : sed succenturiatis copiis ex insidiis nostros circumvenientes, Italici citius terga vertentibus, Theutonicis maxima ex parte, sed non inulte occumbentibus, occulto Dei judicio ; sive quia tantum Sacrosanctum spiritualis potius quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat, sive quo nefarios homines quam multos, ad se ob impunitatem scelerum vel quæstum avarum confluentes, contra itidem scelestos expugnandos secum ducebat ; sive justitia divina alias quas ipsa novit ob causas nostros plectente, quamvis nimis cruentam hostes adepti sunt victoriam ; ipseque Dominus Papa in quodam ab eis castello obsessus, cum expugnata jam jamque munitione necessitate coactus, communionem eis prius interdictam reddidisset, acceptus ab eis, Beneventum cum honore reditus est : ibique tempore aliquanto detentus, nec redire permissus, » scilicet a Beneventanis. Nam teste Leone Ostiensi, « Comes Normannorum Hanfridus Pontificem adiit, et in sua illum fide suscipiens cum suis omnibus Beneventum perduxit, spondens quandocumque Romam ire disposeret, ipse illum Capuam usque deduceret. Intravit autem idem Papa Beneventum mense Junio, vigilia S. Joannis Baptiste, mansitque ibi usque ad mensis Martii decimum diem : ibique infirmatus vocato prospicio Comite, ab eo Capuam usque perductus est. Ibi decem dies remoratus, accersito tandem Abbate Casinensi sui itineris socio, Romam rediit : ibique post paucos dies quævit. Ad ejus tumorem Deus plurima tunc temporis signa effecit. » Hæc Leo Ostiensis. Hermannus Contractus qui S. Leoni paucis duntaxat mensibus supervixit in fine sui Chronici addit, « memorari eum miraculis claruisse. »

26. Desiderius Abbas Casinensis, Cardinalis titulo

S. Crucis, dei Summus Pontifex creatus anno M^{lxxxvi} et Victor III dictus, hoc de eo testimonium profert : « Leo vir per omnia Apostolicus, Regali genere ortus, sapientia præditus, religione conspicuus, omnique Ecclesiastica doctrina apprime eruditus, ac qui (quemadmodum scriptum est [Gen. iv, 26]) cœpit invocare nomen Domini, quemque etiam vidi, ejusque familiaritatem habere merui : sæpe etiam, eo in ecclesia Missas celebrante, cum illo ad divinum altare sacris indutus vestibus steti, eique Evangelium legi : a quo omnia ecclesiastica studia renovata ac restaurata, novaque lux mundo visa est exoriri. Hic sæpe Sacerdotale Concilium advocans, Sacerdotes, Diaconos, et reliquos Clericos non regulariter ordinatos removit, et in eorum locis, ad veri

et summi Dei cultum, qui digne ministrare possent, constituit. Quotidie quoque per se suosque discipulos ubique missos populis viam Domini, litteris et verbis prædicans, ostendebat : qui per Apostolicam viam semper gradens, Apostolicos etiam viros in miraculis est imitatus. » Hæc Desiderius, ex quo aliqua miracula infra referemus. Concludimus autem hunc prævium Commentarium cum hisce Leonis Ostiensis verbis : « Hic sanctus Pontifex, inter innumera suæ bonitatis insignia, quandiu Romæ remoratus est, omni tempore tribus per hebdomadam diebus a Lateranensi ecclesia usque ad S. Petrum, privato habitu nudisque pedibus, cum duobus aut tribus Clericis, noctu psallendo et orando, pergebat.

HISTORIA MORTIS ET MIRACULORUM S. LEONIS IX

ex Ms. Stroziano, Hubertino et Beneventano collecta.

PROLOGUS.

I. Anno millesimo quinquagesimo quarto Domini nostri Jesu Christi, indictione vii, decima tertia Kalendarum Maias, depositione exultemus Beati Patris nostri Leonis Papæ IX, regnante Henrico Imperatore filio Conradi imperatoris Romæ (57). Ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, et ad memoriam Beati Leonis Papæ, certamus hunc intimare laborem certaminis, quem oculis nostris vidimus, omnes presbyteri et diacones et cuncti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholici. Sæpe vidimus in ejus vita multam largitatem, vel eleemosynas erogantem pauperibus civibus ac peregrinis, ita ut cunctos thesauros Ecclesiæ et cuncta quæ habere poterat plurimam partem viduis, orphanis et Deum timentibus erogaret. Propterea Romanorum perfidia contra eum murmur et bella suscitabat : nam ut inexpugnabilem suæ Ecclesiæ murum Dominus contra dementes hæreticos erigeret, huic viro in litterarum studiis plerique catechizati fuerant. Iste almiticus Præsul Leo humilibus suaviter blanditus est, iste superhorum colla coustringens, iste derogatoribus suæ vitæ necessarium victum subministrans, virginitatem prædicans, matrimonia casta defendens, virtutum certamina gloriosa collaudans, lapsum Clericis, atque monachis pravitate accusans, etiam ubi res tulit Gentilium exempla dulcissima varietate permiscuit ; sed tamen hoc non erat suæ voluntatis, sed, ut ita dicam, gra-

B vissimæ necessitatis, ut probaret ea quæ a sanctis prophetis ante sæcula prædicta sunt, tam Græcorum quam Latinorum, et aliarum gentium linguis vel litteris ; vere totus explicans, totus exornans, et per disputationis genera semper æqualis incedens. Cum vere dixerimus Catholicam hominis illius scientiam ; sana doctrina, quocunque conversatus est loco, stabilis permanet firmitate fidei (58), nam ista pauca excerptimus de ejus Vita, plura vero ad magistrorum peritiam dimittamus ; et de ejus mirabilibus, quæ vidimus, fideliter doceamus.

CAPUT PRIMUM.

Extrema S. Leonis acta et monita : piissimus obitus.
 2. Quinto decimo Kalendarum Maias, cum gravi infirmitate longe maceraretur in corpore, idem Dominico die (59) quinto decimo post Pascha, vocavit omnes Episcopos et Clericos ad se, et ita locutus est eis, dicens : Audite, Fratres mei et Coepiscopi, me enim Dominus de hac vita vocavit. (60) Memores vero estote Evangelici sermonis dicentis : « Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit (Matth. xxv, 13). » Rogo enim vos, charissimi, ut in me aspicia et cogitatis qualiter flores hujus mundi cito marcescant. Nam infelix ego, qui indignus Apostoli Petri honorem suscepi, modo quantum ad corporis partes fere ad nihilum sum reductus. Nam ita mihi obscuratur præsens mundus iste, quasi jam habitum in obscurissima domo : quia in hac nocte in visu

(57) Addebantur plura in Ms. Stroziano : scilicet *Monomacho imperatore totius orbis, et regnante Dominico Contareno. Duce Venetiarum et Dalmaticorum, nec non Dominico Patriarcha in civitate Gradensis ecclesiæ, Venetiæ ad laudem, B. Leo papa pius ac mitis, causa orationis, ad S. Marcum Apostolum et Evangelistam pervenit, et ibidem susceptus est. Congruunt tempora. Præfuit memoratus Contareno ab anno 1041 usque ad annum 1069, et Patriarchæ*

Gradensis Dominici meminit S. Leo in epistola ad Episcopos Venetiæ et Istriæ : quos voluit illi tanquam Primati subesse.

(58) In Ms. Beneventano apud Ughellum, plurimis omissis, ita concluditur Prologus : *Ex multis paucis hujus sancti viri in medium proferamus, et præcipua ea quæ invidente ejus morte acciderunt.*

(59) Nam Pascha celebratum fuit 3 Aprilis.

(60) Hæc latius explicantur in Ms. Beneventano.